

การจัดการทรัพย์สินที่รับตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ให้ตกเป็นของกองทุน

ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

Management of Assets Confiscated under the Drug Offender Suppression Act of 1991 for the Narcotics Prevention and Suppression Fund

พงศกร ทองมี

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Pongsakorn Thongmee

Khon Kaen University, Thailand

Email: pongsakorn.t@kkumail.com

บทคัดย่อ

การจัดการทรัพย์สินที่รับตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นกระบวนการจัดการทรัพย์สินของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เมื่อศาลมีคำสั่งให้รับทรัพย์สินนั้น การวิจัยนี้มุ่งตอบคำถามที่ว่า การดำเนินการจัดการทรัพย์สินที่รับทรัพย์สินในคดียาเสพติดเพื่อตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีวิธีการและปัญหาอย่างไร ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสารและการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับจำนวนทั้งสิ้น 13 คน ผลการวิจัยพบว่า การรับทรัพย์สินในคดียาเสพติดสามารถรับได้ 2 แบบ คือ การรับทรัพย์สินของกลางและการรับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผลการวิจัยยังพบว่าอัตราจำนวนการยึดอายัดทรัพย์สินมีมูลค่าที่สูงกว่าอัตราจำนวนทรัพย์สินตกเป็นของกองทุนฯ เนื่องจากระยะเวลากระบวนการที่นานและสถานที่เก็บรักษาไม่เหมาะสม ทำให้ทรัพย์สินเสื่อมสภาพและมูลค่าลดลง และการตีความของทรัพย์สินที่สามารถรับได้มีความหมายกว้าง ฉะนั้น เพื่อการรับทรัพย์สินให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากขึ้น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดควรแก้ไขกฎหมายโดยระบุทรัพย์สินที่สามารถรับได้หากทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นโดยตรง

คำสำคัญ: การรับทรัพย์สิน; พระราชบัญญัติ; มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิด

Abstracts

Management of assets confiscated under the Drug Offender Suppression Act of 1991 to be transferred the Narcotics Prevention and Suppression Fund is a process of asset management of the Office of the Narcotics Control Board when the court orders the confiscation of the property. This research aimed to answer the question of how the proceedings of confiscation of assets in drug cases to be vested in the Narcotics Prevention and Suppression Fund are handled. The researchers employed a qualitative research methodology by analyzing related documents and conducting by in-depth interviews of 13 key informants who were involved in the proceedings. The results show that confiscation of property in a drug case can be carried out in two ways: confiscation of property directly involved with the case and confiscation of property in connection with the case. The results also show that the confiscation rate was higher than the rate of assets transferred to the Narcotics Prevention and Suppression Fund. This is because of long processing times and improper storage locations causing the property to deteriorate and decrease in value, and because of broad interpretation of confiscable properties. Therefore, for the confiscation of assets to be transferred to the Narcotics Prevention and Suppression Fund more effectively, the Narcotics Control Board should amend the law to specify that property can be forfeited if the property is directly related to the commission of the offense.

Keywords: Forfeiture; Act; Measures to Suppress Offenders

บทนำ

ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่มีความรุนแรง ดังจะเห็นได้ว่ารัฐบาลทุกรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าวอย่างมาก โดยได้กำหนดให้มึนโยบายในการป้องกันและปราบปรามการผลิตและค้ายาเสพติดอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ประเทศไทยมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดอันดับต้น ๆ ของโลก โดยเป็นทั้งแหล่งผลิตและเป็นแหล่งทางผ่านกระจายยาเสพติด (Windle, 2015 : online) ในปีงบประมาณ 2563 ประเทศไทยมีจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดถูกดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม จำนวน 591,817 ราย มีการตรวจสอบและการอายัดทรัพย์สิน 1,623 ราย และถูกริบทรัพย์สิน 463.43 ล้านบาท การริบทรัพย์สินคดียาเสพติดที่มีจำนวนและมูลค่ามหาศาลเช่นนั้น มีกระบวนการและขั้นตอนในการจัดการทรัพย์สินที่ซับซ้อนยุ่งยากและต้องใช้ระยะเวลานาน ส่งผลต่อการเสื่อมสภาพของทรัพย์สินที่ริบกว่าจะมีการดำเนินการจำหน่ายทรัพย์สินโดยการขายทอดตลาดหรือมีคำสั่งศาลสั่งให้ริบทรัพย์สินนั้นตกกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ก่อให้เกิดปัญหาการขาดประโยชน์ของภาครัฐที่จะได้จากมูลค่าของทรัพย์สินที่สูงนั้น

ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีการร่างกฎหมายขึ้นเนื่องจากสถานการณ์การแพร่กระจายยาเสพติดของประเทศไทยมีจำนวนมาก ดังนั้นเพื่อให้การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการปราบปรามนี้ โดยเฉพาะมาตรการริบทรัพย์สินของผู้เกี่ยวข้องกับคดียาเสพติด มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ต้องการขจัดตัวเงิน

หรือทรัพย์สินที่เป็นมูลเหตุจูงใจในการค้ายาเสพติดรวมทั้งตัดแหล่งเงินทุนที่ผู้กระทำความผิดจะนำไปใช้ในการกระทำความผิดต่อไป

การบริหารจัดการทรัพย์สินที่รับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 (พ.ร.บ. มาตรการฯ) ให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยการรับทรัพย์สินมีลักษณะอยู่ 2 ประเภท คือ ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดหรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งนี้ทรัพย์สินที่รับนั้นจะเป็นทรัพย์สินประเภทต่าง ๆ เช่น เงินสด ทองและเครื่องประดับ บัญชีเงินฝากธนาคาร เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องมือสื่อสาร รถยนต์หรือยานพาหนะ อาวุธและเครื่องกระสุน ที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และทรัพย์สินอื่นที่ไม่ว่ากระทำด้วยประการใด ๆ เป็นการให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิมไม่ว่าจะเปลี่ยนสภาพกี่ครั้งและไม่ว่าจะเป็นเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลหนึ่งโอนไปเป็นของอีกบุคคลอื่นหรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม

ทรัพย์สินที่ได้รับมาแล้วเมื่อมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สิน พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจะต้องดำเนินการยึดหรืออายัดแล้วนำส่งมอบให้ผู้มีหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินดำเนินการจัดการทรัพย์สินระหว่างการจัดรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อส่งสำนวนให้ศาลพิจารณาเพื่อมีคำสั่งรับทรัพย์สินนั้น ซึ่งระหว่างที่ผู้ที่มีหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินนั้นจัดการทรัพย์สินไว้ก่อนที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินจะพิจารณาวินิจฉัยว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่นั้น ผู้ที่มีหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินย่อมมีอำนาจบริหารจัดการทรัพย์สินที่รับไว้ตามขั้นตอนต่าง ๆ คือ การเก็บรักษาทรัพย์สิน การนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ในทางราชการ การขายทอดตลาดทรัพย์สิน การส่งคืนทรัพย์สินให้แก่เจ้าของหรือผู้มีสิทธิรับคืนทรัพย์สิน และการส่งมอบทรัพย์สินให้กองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ทั้งนี้ ปัญหาการที่ทำให้มูลค่าของทรัพย์สินที่รับเหล่านั้นลดมูลค่าลงกว่าจะตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเนื่องจากระยะเวลาในการเก็บรักษาทรัพย์สินมีระยะเวลานานและสถานที่ในการเก็บรักษาทรัพย์สินไม่เหมาะสมแก่การเก็บรักษา กว่าจะมีการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นทำให้มูลค่าของทรัพย์สินที่ขณะยึดมานั้นลดลง ส่งผลต่อการขาดผลประโยชน์ของภาครัฐ โดยเมื่อคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินแล้วผู้ที่มีหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินจะต้องทำการเก็บรักษาทรัพย์สินนั้น แต่หากทรัพย์สินที่เก็บรักษาไว้นั้นมีสภาพไม่เหมาะสมในการเก็บรักษาหรือเก็บไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการ เสี่ยงต่อความเสียหายหรือค่าเสียหายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สิน พ.ร.บ. มาตรการฯ มาตรา 24 กำหนดให้อำนาจเลขาธิการ ป.ป.ส. พิจารณามีคำสั่งให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ไม่เหมาะสมในการเก็บรักษาก็ได้ และเมื่อดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินได้แล้ว ให้ทำการยึดและเก็บรักษาเงินที่ได้จากขายทอดตลาดเอาไว้แทน โดยนำเข้าฝากกับสถาบันการเงิน หากศาลมีคำสั่งรับทรัพย์สินให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ให้ส่งมอบ

เงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นให้แก่กองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อนำไปดำเนินการบริหารจัดการต่อไป ทั้งนี้การขายทอดตลาดทรัพย์สินที่มีสภาพไม่เหมาะสมในการเก็บรักษา จำเป็นต้องเร่งรัดนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดโดยเร็ว เพื่อช่วยลดภาระในการเก็บรักษาและรักษามูลค่าของทรัพย์สินมิให้เสื่อมราคาจะเกิดประโยชน์แก่ทางราชการ

กระบวนการนำทรัพย์สินทรัพย์สินตกกองทุนฯ เป็นกระบวนการหลังจากที่ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินนั้นตาม พ.ร.บ. มาตรการฯ พร้อมทั้งมีหนังสือรับรองคดีนั้นถึงที่สุดแล้วทรัพย์สินนั้นก็จะเป็นของกองทุนฯ แต่เนื่องด้วยทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีจำนวนมากและประเภทแตกต่างกันออกไป เช่น ทรัพย์สินประเภทที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ต้องมีกระบวนการทั้งการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดิน ตรวจสอบสิ่งปลูกสร้าง ประเมินราคา และทำการขายทอดตลาด เป็นต้น และทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์ คือ ทองรูปพรรณ รถยนต์ ต้องมีกระบวนการก่อนขายทอดตลาดกองทุนฯ ทั้งตรวจสอบเอกสาร ลงในระบบจัดการทรัพย์สิน ประเมินราคาทรัพย์สิน กว่ากระบวนการนั้นจะจบลงด้วยการขายทอดตลาดและนำเงินส่งมอบให้กองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการและขั้นตอนของการบริหารจัดการทรัพย์สินที่ได้ดำเนินการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นมีขั้นตอน จำนวนทรัพย์สินและมูลค่าจำนวนมาก ทั้งประเภททรัพย์สินนั้นก็แตกต่างกันไป ขั้นตอนการจัดการทรัพย์สินนั้นเห็นได้ว่ามีหลายขั้นตอนกว่าจะจบกระบวนการคือทรัพย์สินนั้นศาลมีคำสั่งให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตาม พ.ร.บ. มาตรการฯ โดยแต่ละกระบวนการนั้นย่อมมีปัญหาและอุปสรรคมาก ทั้งปัจจัยภายในและภายนอก เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพย์สินที่ริบทรัพย์สินตาม พ.ร.บ. มาตรการฯ ให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จึงได้ศึกษาถึงขั้นตอนวิธีการจัดการทรัพย์สินรวมถึงปัญหาอุปสรรค เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐมิให้ทรัพย์สินนั้นเสียหาย เสื่อมค่า หรือสูญหายไป จำเป็นต้องจัดการทรัพย์สินนั้นก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทางราชการและเจ้าของทรัพย์สิน เพื่อศึกษาให้เกิดการพัฒนาจัดการทรัพย์สินกองทุนฯ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534
2. เพื่อศึกษาวิธีการและปัญหาในการดำเนินการจัดการทรัพย์สินที่ริบทรัพย์สินในคดียาเสพติดเพื่อตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

การวิจัยเอกสาร

เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากงานวิจัย รายงานประจำปี ข้อมูลจากระบบข้อมูลตรวจสอบทรัพย์สิน (ASS) ของสำนักงาน ป.ป.ส. และบทความที่เกี่ยวข้องในประเด็นการจัดการทรัพย์สินที่ريبให้ตกเป็นของกองทุน ป.ป.ส. อีกทั้ง อัตราผู้ถูกจับกุมและอัตราการตรวจสอบทรัพย์สินในคดียาเสพติด จนได้มูลค่าการريبทรัพย์สินในคดียาเสพติด และปัญหาอุปสรรคของการจัดการทรัพย์สิน เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยและนำไปใช้ในการวิเคราะห์ให้ทรัพย์สินนั้นมีมูลค่ามากที่สุดเพื่อตกกองทุน ป.ป.ส.

การวิจัยภาคสนาม

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยเป็นผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพย์สินกองทุน ป.ป.ส. ทั้งนี้หลักเกณฑ์ในการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้การเลือกแบบเจาะจงโดยการสัมภาษณ์ โดยจัดการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. 2 หน่วยงาน รวมผู้สัมภาษณ์ทั้งหมด 13 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) ผู้อำนวยการส่วนตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด และบังคับโทษปรับ นักสืบสวนสอบสวน และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 6 และ (2) ผู้อำนวยการส่วนบริหารจัดการทรัพย์สินกองทุน นักสืบสวนสอบสวน และเจ้าหน้าที่จัดการทรัพย์สิน ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์แบ่งในระดับผู้บริหาร และระดับปฏิบัติการของสำนักงาน ป.ป.ส.

ตำแหน่ง	จำนวน (คน)
● ระดับผู้บริหาร ○ ผู้อำนวยการส่วนตรวจสอบทรัพย์สินและบังคับโทษปรับ ○ ผู้อำนวยการส่วนบริหารงานกองทุน ป.ป.ส. ● ระดับปฏิบัติการ ○ นักสืบสวนสอบสวน สำนักงาน ป.ป.ส. ○ พนักงานกองทุน เจ้าหน้าที่จัดการทรัพย์สิน สำนักงาน ป.ป.ส. ○ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ สำนักงาน ป.ป.ส.	1 1 2 6 3
รวม	13

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

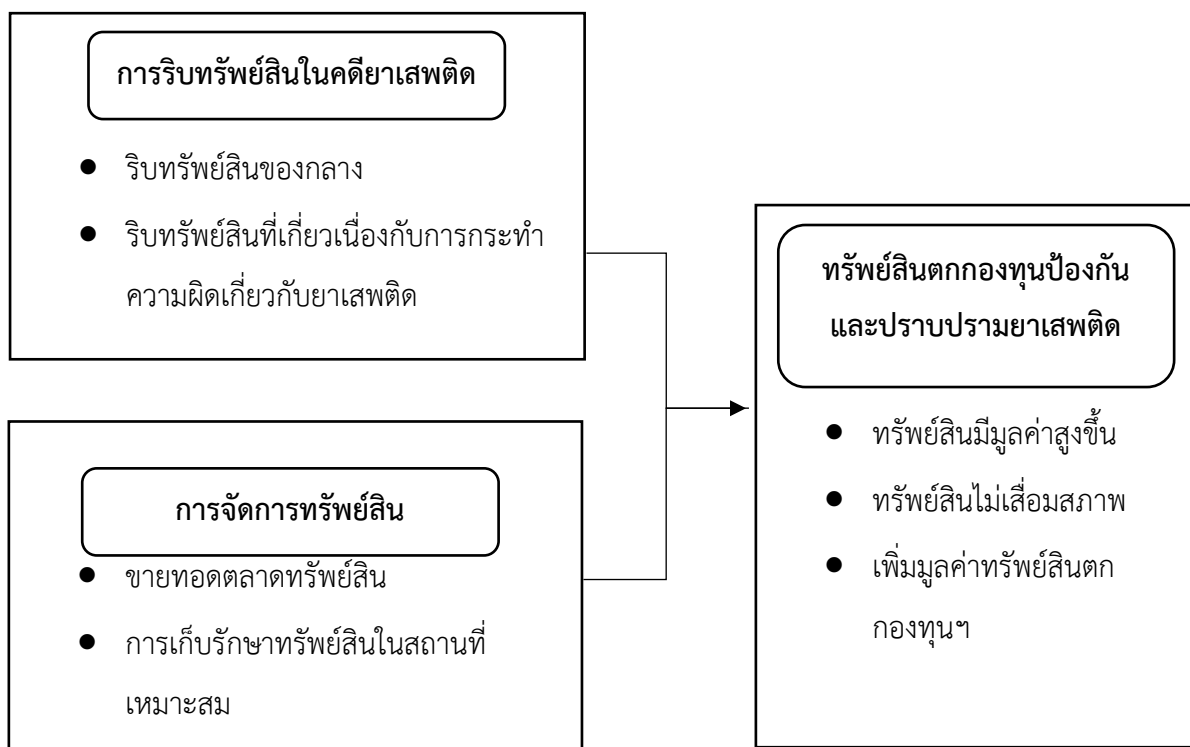
เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสนทนาของการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาในระบบงานจัดการทรัพยากรสินที่รับในคดีอาชญาคดีให้ตกเป็นของกองทุนฯ โดยเป็นบทสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภาคปฏิบัติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบค้นหาแก่นเรื่อง (Thematic Analysis) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และถอดเทปเรียบร้อยแล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์ตั้งประเด็น แล้วนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาจัดกลุ่มและแบ่งเป็นหมวดหมู่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยยังได้ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) ซึ่งเป็นการแสวงหาข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกันคือ 1.ตรวจสอบข้อมูลโดยใช้การพิจารณาจากด้านข้อมูล (Data Triangulate) เป็นการตรวจสอบโดยพิจารณาจากเวลา สถานที่ และตัวบุคคลที่แตกต่างกัน 2.การตรวจสอบด้านผู้ศึกษาวิจัย (Investigator Triangulation) เป็นการตรวจสอบโดยการเปลี่ยนตัวผู้สัมภาษณ์เก็บข้อมูลว่าบทสัมภาษณ์เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ และ 3.การตรวจสอบด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) ตรวจสอบโดยการนำเอาทฤษฎีที่แตกต่างกันมาใช้ ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลนั้นมาสังเคราะห์ในแง่มุมที่ต่างกันเพื่อประโยชน์ในงานวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาการจัดการทรัพย์สินที่รับตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดที่นำมาใช้ในการวิจัยดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 กำหนดมาตรการริบทรัพย์สินออกเป็น 2 ประเภทคือ 1. การริบทรัพย์สินของกลางตามมาตรา 30 ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ยานพาหนะเครื่องจักรกลหรือทรัพย์สินอื่นใดที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดหรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด 2. การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องหรือได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามมาตรา 27 กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนด

ขั้นตอนและวิธีการในการรับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไว้ จนศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ผลการวิจัยเอกสารจากการรวบรวมข้อมูลจากผลรายงานประจำปี และข้อมูลจากระบบข้อมูลตรวจสอบทรัพย์สิน (ASS) ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ถึงอัตราผู้ถูกจับกุม อัตราผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สิน การรับทรัพย์สินของกลาง ตามมาตรา 30 การรับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามมาตรา 27 จนได้มูลค่าจำนวนทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนฯ และสามารถวิเคราะห์ถึงปัญหาเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดได้ต่อไป

แนวคิดการรับทรัพย์สินในคดียาเสพติด พบว่าการรับทรัพย์สินในคดียาเสพติดมีจำนวนมหาศาลซึ่งได้มาจากการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดแต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้หมายความว่าจำนวนผู้ถูกดำเนินคดีจะต้องถูกตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดทั้งหมด จึงจำเป็นต้องศึกษาอัตราผู้ถูกจับและอัตราผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สิน โดยรวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปีของสำนักงาน ป.ป.ส. พิจารณาศึกษาตามปีงบประมาณได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 จำนวนอัตราผู้ถูกจับกุมและอัตราผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดในปีงบประมาณ 2560-2563

ปีงบประมาณ	อัตราผู้ถูกจับกุม(ราย)	อัตราผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สิน(ราย)
งบประมาณ 2560	192,613	2,089
งบประมาณ 2561	203,381	2,342
งบประมาณ 2562	591,817	1,623
งบประมาณ 2563	195,924	1,316
รวม	1,183,735	7,370

จากผลการศึกษาพบว่า อัตราการถูกดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ปีงบประมาณปี 2560 - 2563 รวมจำนวนผู้ถูกจับกุมเป็นจำนวน 1,183,735 ราย และมีอัตราผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดจำนวน 7,370 ราย คิดเป็น 0.62% ของผู้ต้องหาที่ถูกดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทั้งหมด ซึ่งในปี 2562 มีอัตราการถูกดำเนินคดีในคดียาเสพติดมากที่สุด จำนวน 591,817 ราย คิดเป็น 50% และปีที่ถูกจับกมน้อยที่สุดคือปี 2563 จำนวนผู้ถูกจับกุม 195,924 ราย คิดเป็น 16.55% และอัตราผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดมากที่สุดคือปี 2561 จำนวน 2,342 ราย คิดเป็น 31.78% และผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดน้อยที่สุดคือปี 2563 จำนวน 1,316 ราย คิดเป็น 17.86% หากทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดก็จะถูกรับทรัพย์สินต่อไป

การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการฯ มีการริบได้ 2 ประเภท คือ การริบทรัพย์สินของกลาง ตามมาตรา 30 และการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามมาตรา 27 มีจำนวนมากและหลายประเภท สามารถสรุปอัตราการดำเนินงานตามมาตรการริบทรัพย์สิน ตามปีงบประมาณ ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 จำนวนมูลค่าการยึดอายัดทรัพย์สินในคดียาเสพติด ในปีงบประมาณ 2560-2563

ปีงบประมาณ	การยึดอายัด ทรัพย์สิน (ล้านบาท)	เงินสด (ล้านบาท)	เงินฝาก (ล้านบาท)	สังหาริมทรัพย์ (ล้านบาท)	อสังหา ริมทรัพย์ (ล้านบาท)
2560	1,328.26	282.25	220.03	512.04	313.94
2561	1,035.94	128.44	249.88	408.55	249.07
2562	463.43	43.5	75.73	252.9	91.3
2563	568.71	37.06	122.44	324.29	84.92
รวม	3,396.34	491.25	668.08	1,497.78	739.23

จากผลการศึกษาพบว่า อัตราการยึดอายัดทรัพย์สินในคดียาเสพติด ตั้งแต่ปีงบประมาณปี 2560 - 2563 รวมจำนวนทรัพย์สินที่ยึดอายัดทั้งหมดจำนวน 3,396.34 ล้านบาท ซึ่งทรัพย์สินที่ได้มูลค่ามากที่สุดคือ ทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์ จำนวน 1,497.78 ล้านบาท คิดเป็น 44.10% และทรัพย์สินที่ยึดอายัดได้ จำนวนน้อยที่สุดคือ ทรัพย์สินประเภทเงินสด จำนวน 491.25 ล้านบาท คิดเป็น 14.46% เป็นทรัพย์สินที่ตก เป็นของกองทุนฯ

กระบวนการในการทำทรัพย์สินตกเป็นของกองทุนฯ เมื่อศาลได้มีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินตกเป็นของ กองทุนฯ แล้ว ต้องดำเนินการจัดการทรัพย์สินที่มีคำสั่งริบทุกประเภทส่งมอบทรัพย์สินให้แก่กองทุนฯ และนำ ทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดเพื่อให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุนฯ โดยนั้นแต่ละปีมีจำนวนดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 มูลค่าทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุน ป.ป.ส. ในปีงบประมาณ 2560-2563

ปี	จำนวนทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนฯ
ปีงบประมาณ 2560	509,583,463
ปีงบประมาณ 2561	469,210,245
ปีงบประมาณ 2562	552,598,091
ปีงบประมาณ 2563	347,857,606
รวม	1,879,249,405

ที่มา : ระบบข้อมูลตรวจสอบทรัพย์สิน (ASS) ของสำนักงาน ป.ป.ส.(ปี 2563 : ออนไลน์)

จากผลการศึกษาพบว่า จำนวนทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนฯ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2560 – 2563 รวม 1,879,249,405 ล้านบาท ซึ่งปีงบประมาณ 2562 มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 552,598,091 ล้านบาท คิดเป็น 29% ของจำนวนทั้งหมดตั้งแต่ปี 2560–2563 และปีงบประมาณ 2563 มีจำนวนที่ตกเป็นของกองทุนฯ น้อยที่สุด คือ 347,857,606 ล้านบาท คิดเป็น 18% ของจำนวนทั้งหมดตั้งแต่ปี 2560–2563

ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบจำนวนมูลค่าทรัพย์สินในขณะที่มีคำสั่งยึดอายัดและจำนวนมูลค่าทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนฯ นั้นมีจำนวนที่ต่างกันมากพอสมควร โดยทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนฯ แต่ละปีมีจำนวนน้อยกว่าที่ยึดอายัด เนื่องจากกระบวนการจัดการทรัพย์สินและการรวบรวมเอกสารมีขั้นตอนและรายละเอียดมาก อีกทั้งกระบวนการหลังจากการยึดอายัดต้องตรวจสอบด้วยว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดจริงหรือไม่ โดยจะเห็นได้จากตารางการเปรียบเทียบในการยึดอายัดแต่ละปี กับทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนฯ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบระหว่างจำนวนมูลค่าทรัพย์สินที่มีคำสั่งยึดหรืออายัดและจำนวนมูลค่าทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนฯ ป.ป.ส. ในปีงบประมาณ 2560-2563

ปีงบประมาณ	ทรัพย์สินที่ยึดอายัด (ล้านบาท)	ทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนฯ (ล้านบาท)
2560	1,328.26	509.58
2561	1,035.94	469.21
2562	463.43	552.59
2563	568.71	347.85
รวม	3,396.34	1,879.23

ที่มา : ระบบข้อมูลตรวจสอบทรัพย์สิน (ASS) ของสำนักงาน ป.ป.ส. (ปี 2563:ออนไลน์)

วิธีการและปัญหาในการดำเนินการจัดการทรัพย์สินที่รับทรัพย์สินในคดียาเสพติด

การรับทรัพย์สิน

การรับทรัพย์สินจะกระทำการรับได้นั้นต้องเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด (ของกลาง) หรือเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำความผิด ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำความผิดนั้นต้องมีคำสั่งของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีคำสั่งให้รับทรัพย์สินนั้นของผู้ต้องหาที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น เห็นได้จากบทสัมภาษณ์การรับทรัพย์สินที่ว่า

“...การริบทรัพย์สิน เป็นคำสั่งยึดของเลขาธิการ ป.ป.ส. ถือว่าเป็นคำสั่งยึดอายัดชั่วคราว เพื่อให้เจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. ตรวจสอบทรัพย์สินว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ หากเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จะออกคำสั่งยึดอายัดตามคำสั่งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินต่อไป...”(การสื่อสารส่วนบุคคล, นักสืบสวนสอบสวน สำนักงาน ป.ป.ส., 12 พฤศจิกายน 2563 : ออนไลน์)

“...การริบทรัพย์สินของกลาง จะเป็นอำนาจการริบโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจในการตรวจสอบทรัพย์สิน และเมื่อศาลมีคำสั่งริบแล้ว ทรัพย์สินนั้นก็จะตกเป็นของกองทุนฯ...”(การสื่อสารส่วนบุคคล, นักสืบสวนสอบสวน สำนักงาน ป.ป.ส., 12 พฤศจิกายน 2563 : ออนไลน์)

“ปัญหาอุปสรรคในการทำงานกระบวนการริบทรัพย์สิน คือ งบประมาณในการเดินทางไปริบทรัพย์สิน ค่าใช้จ่ายในการขนย้ายทรัพย์สิน ค่าเดินทาง เป็นต้น อีกทั้งปัญหาเวลาไปริบทรัพย์สินที่สถานีตำรวจ เจ้าหน้าที่ไม่อยู่หรือทรัพย์สินไม่มีหรือชำรุดนั้น ทำให้ไม่สามารถส่งมอบให้กับ ป.ป.ส. ได้” (การสื่อสารส่วนบุคคล, นักสืบสวนสอบสวน สำนักงาน ป.ป.ส., 12 พฤศจิกายน 2563 : ออนไลน์)

ข้อความข้างต้น พบว่าการริบทรัพย์สินนั้นแบ่งการริบทรัพย์สินได้ 2 ประเภท คือทรัพย์สินประเภทของกลางที่ผู้ต้องหาให้ในการกระทำความผิดจะเป็นอำนาจการริบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และทรัพย์สินประเภททรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. แต่ปัญหาการดำเนินการริบทรัพย์สินเป็นทรัพย์สินที่ฝากไว้หรือรอการส่งมอบจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าขนย้ายสูง หากเมื่อริบทรัพย์สินมาในกระบวนการชำระอาชญากรรมให้คดีขาดอายุความได้

การเก็บรักษาทรัพย์สิน

เนื่องด้วยอัตราค่าการถูกดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ปีงบประมาณปี 2560-2563 รวมจำนวนผู้ถูกจับกุมเป็นจำนวน 1,183,735 ราย และมีอัตราผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดจำนวน 7,370 ราย ส่งผลให้จำนวนทรัพย์สินที่รับนั้นมีจำนวนมาก หลังจากที่เจ้าหน้าที่ดำเนินการริบทรัพย์สินนั้นมาแล้ว ต้องส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเก็บรักษาทรัพย์สิน โดยผู้มีหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินสามารถบริหารจัดการทรัพย์สินโดยเก็บรักษาตามระเบียบคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินว่าด้วยการเก็บรักษา ซึ่งทรัพย์สินที่ส่งมอบนั้นจะมีการประเมินราคาและตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญก่อนส่งมอบเพื่อให้ทราบถึงมูลค่าทรัพย์สินที่รับนั้น แต่เนื่องด้วยมีปัญหาบางประการในการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ทำให้มูลค่าทรัพย์สินนั้นลดลง โดยจากการที่ไม่สามารถไปรับมอบทรัพย์สินนั้นได้หรือสถานที่ในการเก็บรักษานั้นไม่เหมาะสม อีกทั้ง

ทรัพย์สินที่เก็บรักษานั้นติดมูลหนี้จึงต้องคืนทรัพย์สินนั้นไป ส่งผลให้ทรัพย์สินเหล่านั้นทั้งเสื่อมมูลค่าลงและขาดผลประโยชน์ไป ดังบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“...สถานที่เก็บรักษารถยนต์ของ ป.ป.ส. มีสภาพที่ไม่เหมาะสม บ้างก็จอดตากแดด บ้างก็มีนกมาถ่ายมูลใส่ จึงทำให้สภาพรถก่อนที่จะขายนั้นมีสภาพที่เก่า...” (การสื่อสารส่วนบุคคล, เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ สำนักงาน ป.ป.ส., 17 พฤศจิกายน 2563 : ออนไลน์)

“...ทรัพย์สินประเภทรถยนต์ติดมูลหนี้สูง ก็ต้องดำเนินการคืนให้แก่ไฟแนนซ์ซึ่งเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นไป หรือดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นแล้ว ต้องคืนไปเป็นจำนวนเงินที่ติดมูลหนี้...” (การสื่อสารส่วนบุคคล, นักสืบสวนสอบสวน สำนักงาน ป.ป.ส., 12 พฤศจิกายน 2563 : ออนไลน์)

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้นเห็นว่า ในชั้นการเก็บรักษาทรัพย์สินนั้นเมื่อดำเนินการส่งมอบมาแล้วจะได้มูลค่าทรัพย์สินจากการประเมินที่มีมูลค่าสูงตามวันที่ส่งมอบ แต่เนื่องด้วยกระบวนการพิจารณาคดีที่นาน ทำให้ต้องเก็บรักษาทรัพย์สินนานไปด้วย ทั้งสถานที่เก็บรักษาที่ไม่เหมาะสมหรือทรัพย์สินที่ฝากนั้นไม่ได้ดูแลให้อยู่ในสภาพที่ดี อีกทั้งทรัพย์สินที่เก็บรักษานั้นต้องส่งมอบคืนแก่เจ้าของกรรมสิทธิ์ไป ส่งผลให้มูลค่าทรัพย์สินที่ขณะเก็บรักษานั้นลดลงเมื่อทรัพย์สินนั้นตกกองทุนฯ

ทรัพย์สินตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

เมื่อมีคำสั่งยึดทรัพย์สินจากสำนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งออกโดยเลขาธิการ ป.ป.ส. เป็นคำสั่งยึดทรัพย์สินชั่วคราวแล้ว เจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. มีอำนาจตรวจสอบทรัพย์สินที่ยึดนั้นว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องหรือไม่ หากทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้มาเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นแล้ว ก็จะเสนอให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินออกคำสั่งยึดทรัพย์สินนั้น และส่งสำนวนให้พนักงานอัยการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องต่อไป เมื่อศาลพิจารณารับทรัพย์สินนั้นก็ตกเป็นของกองทุน ป.ป.ส.

การรับมอบทรัพย์สินในชั้นตกกองทุน ป.ป.ส. จะรับมอบได้ต่อเมื่อศาลมีคำสั่งรับทรัพย์สินและมีหนังสือรับรองคดีถึงที่สุดแล้ว โดยเป็นการส่งมอบจากผู้มีหน้าที่เก็บรักษาทรัพย์สินส่งมอบทรัพย์สินให้กับกองทุนฯ แต่เนื่องด้วยระยะเวลาในกระบวนการที่นานและจำนวนทรัพย์สินมีมากจึงเกิดปัญหาหลายปัจจัย ดังบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนฯ ส่วนใหญ่มีสภาพเก่าเนื่องจากมีระยะเวลาที่นานกว่ากระบวนการจัดการทรัพย์สินนั้นจะถึงขั้นตอนการทำตกกองทุนฯ เนื่องจากการสืบทรัพย์สินนานและกว่าจะถึงขั้นตอนการพิพากษาศาลมีคำสั่งให้ตกเป็นของกองทุนฯ...” (การสื่อสารส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการส่วนบริหารงานกองทุน ป.ป.ส., 16 พฤศจิกายน 2563 : ออนไลน์)

“...เจ้าหน้าที่หาทรัพย์สินไม่เจอเนื่องจากทรัพย์สินมีมากและสถานที่ในการจัดเก็บไม่เหมาะสม ซึ่งเจ้าหน้าที่ในการเก็บรักษามีจำนวนไม่เพียงพอในการทำงาน...” (การสื่อสารส่วนบุคคล, เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ สำนักงาน ป.ป.ส., 17 พฤศจิกายน 2563 : ออนไลน์)

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น เห็นว่าทั้งทรัพย์สินที่เสื่อมสภาพนั้นและจำนวนทรัพย์สินที่ตกกองทุนฯ มีจำนวนมากจึงยากแก่การดูแลทรัพย์สินให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ อีกทั้งประเภทของทรัพย์สินที่ตกกองทุนฯ มีหลายประเภท จึงได้แบ่งประเภททรัพย์สินที่รับได้ต่อไปนี้

กรณีทรัพย์สินประเภททองและเครื่องประดับ

ทรัพย์สินประเภททองและเครื่องประดับมีการรับมากที่สุด โดยกระบวนการต้องมีการประเมินราคาและตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารเป็นการรับมอบ-ส่งมอบ ทรัพย์สินของกองทุนฯ โดยทรัพย์สินประเภททองและเครื่องประดับต้องดำเนินการขายทอดตลาดกองทุนฯ เพื่อเก็บเป็นจำนวนเงินในบัญชีกองทุนฯ ต่อไป แต่ทั้งนี้มีปัญหาบางประการจากบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้พบว่า

“...เนื่องด้วยราคาทองผันผวนมาก กว่าทรัพย์สินจะตกกองทุนฯ เช่น ตอนยึดมีราคาไม่สูง แต่เวลาขายทอดตลาดต้องหาเวลาในราคาที่สูงกว่าตอนยึด เนื่องจากทองนั้นไม่มีการเสื่อมสภาพของทรัพย์สิน แต่เนื่องด้วยมีตัวชี้วัดในบางครั้งก็จำเป็นต้องขายในตอนที่ราคาไม่สูงบ้าง...” (การสื่อสารส่วนบุคคล, พนักงานกองทุนฯ เจ้าหน้าที่จัดการทรัพย์สิน ป.ป.ส., 17 พฤศจิกายน 2563 : ออนไลน์)

กรณีทรัพย์สินประเภทรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์

ทรัพย์สินประเภทรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ต้องมีการประเมินราคาส่งมอบตกกองทุนฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ เก็บรักษานั้นอยู่ในความดูแลของสำนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งมีจำนวนมากและสถานที่จัดเก็บนั้นมีจำกัดก่อให้เกิดปัญหาทั้งเจ้าหน้าที่ในการดูแลไม่เพียงพอ และสถานที่จัดเก็บนั้นก่อให้เกิดสภาพทรัพย์สินนั้นเสื่อมสภาพได้ ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ทรัพย์สินที่รับประเภทรถยนต์ของสำนักงาน ป.ป.ส.(ส่วนกลาง) เก็บรักษาที่กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด เป็นปัญหาเมื่อส่งมอบแก่ ป.ป.ส. ทั้งสภาพของทรัพย์สินเสื่อมเนื่องจากการใช้งานและพื้นที่ในการเก็บรักษาไม่เหมาะสม และระยะเวลาที่นานทำให้ทรัพย์สินนั้นหาย ต้องจำหน่ายเป็นสูญ...” (การสื่อสารส่วนบุคคล, พนักงานกองทุนฯ เจ้าหน้าที่จัดการทรัพย์สิน ป.ป.ส., 17 พฤศจิกายน 2563 : ออนไลน์)

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น พบว่าเมื่อมีการเก็บรักษาไว้นานและสถานที่จัดเก็บไม่เหมาะสม ย่อมส่งผลให้สภาพของทรัพย์สินเสื่อมค่าอยู่แล้ว ทำให้มูลค่าทรัพย์สินของกองทุนฯ ลดน้อยลง อีกทั้งนำไปใช้ประโยชน์จากทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานตามภารกิจเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หาก

ทรัพย์สินกองทุนฯ แล้ว ต้องติดตามส่งคืนแก่กองทุนฯ หน่วยงานใดที่ใช้ประโยชน์ประสงค์ขอใช้ต่อไป การรับทรัพย์สินกลับคืนมาบางครั้งอาจทำให้เกิดภาระยุ่งยากและยังส่งผลต่อสภาพทรัพย์สินด้วย ดังบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ทรัพย์สินประเภทรถยนต์ จะมีการขอใช้ประโยชน์เพื่อการปฏิบัติงานเกี่ยวกับยาเสพติด มีการใช้งานรถทำให้สภาพรถนั้นเสื่อมสภาพ อีกทั้งบางรายการส่งมอบมาก็เป็นซาก ทำให้ขายทอดตลาดได้มูลค่าน้อย...” (การสื่อสารส่วนบุคคล, พนักงานกองทุนฯ เจ้าหน้าที่จัดการทรัพย์สิน ป.ป.ส.,17 พฤศจิกายน 2563 : ออนไลน์)

ทั้งนี้ ทรัพย์สินประเภทรถยนต์และรถจักรยานยนต์จะต้องมีการขายทอดตลาดทรัพย์สินของกองทุนฯ เพื่อเปลี่ยนตัวทรัพย์สินเป็นจำนวนเงินเข้าบัญชีกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด แต่มีปัญหาบางประการที่ทำให้ได้ราคาขายทอดตลาดน้อย ดังบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“...รถที่ยึดบางรายการ มีการเปลี่ยนเครื่องยนต์หรือดัดแปลงตัวรถมา ทำให้การขายทอดตลาดไม่สามารถจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้ชนะประมูลได้ ต้องขายเป็นซาก จึงได้มูลค่าการขายทอดตลาดน้อย...” (การสื่อสารส่วนบุคคล, พนักงานกองทุนฯ เจ้าหน้าที่จัดการทรัพย์สิน ป.ป.ส.,17 พฤศจิกายน 2563 : ออนไลน์)

กรณีทรัพย์สินประเภทเงินสดและบัญชีเงินสด

ทรัพย์สินประเภทเงินสดและบัญชีเมื่อศาลมีคำสั่งรับทรัพย์สินนั้นแล้ว เจ้าหน้าที่ต้องมีหนังสือแจ้งให้ธนาคารจัดส่งเงินในบัญชีเก็บรักษาโอนเข้าบัญชีกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และในส่วน of บัญชีที่ทำการอายัดไว้นั้นต้องเพิกถอนอายัดแล้วโอนเข้าบัญชีกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งส่วนมากทรัพย์สินประเภทนี้ไม่มีปัญหามากเนื่องด้วยจำนวนนั้นมีการนำฝากกับสถาบันการเงินของรัฐซึ่งมีดอกเบี้ยด้วย เมื่อทรัพย์สินนั้นตกกองทุนฯ จึงได้ผลประโยชน์จากทรัพย์สินประเภทนี้ โดยจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“...การจัดเก็บของกองทุนฯ มีการจัดเก็บที่ดีอยู่แล้ว โดยฝ่ายการเงินมีการดูว่าธนาคารไหนให้ดอกเบี้ยสูงก็จะมีฝากเป็นจำนวนมากที่ธนาคารนั้น และมีการซื้อพันธบัตรด้วย ทั้งนี้ต้องเป็นธนาคารที่รัฐมีหุ้นส่วน...” (พนักงานกองทุนฯ เจ้าหน้าที่จัดการทรัพย์สิน ป.ป.ส.,17 พฤศจิกายน 2563 : ออนไลน์)

กรณีทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์

หลังจากที่ศาลมีคำสั่งรับทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์แล้ว ผู้เก็บรักษาทรัพย์สินจะต้องมีหนังสือและนำส่งเอกสารหลักฐานให้กับพนักงานกองทุนฯ เช่น หนังสือยืนยันการอายัด รายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สิน โฉนดที่ดินหรือหนังสือแสดงสิทธิ์ในที่ดิน เป็นต้น เพื่อให้พนักงานกองทุนฯ ไปดำเนินการโอนกรรมสิทธิ์เป็นชื่อของ กองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยในการโอนกรรมสิทธิ์ต้องดำเนินการ ณ

สำนักงานที่ดินในท้องที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ ชีระวางและรางวัลกำหนดเขต และออกใบประเมินราคาทรัพย์สินนั้นด้วย แต่ทั้งนี้เนื่องด้วยทรัพย์สินประเภทที่ดินและสิ่งปลูกสร้างนี้มีการตั้งอยู่ระยะไกล และอยู่ในแต่ละภูมิภาคที่กระจายก่อให้เกิดปัญหาที่ทำให้มูลค่าทรัพย์สินนั้นลดลงและการดำเนินการยากลำบาก ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ปัญหาถ้าปล่อยทรัพย์สินนั้นโดยไม่เข้าไปจัดการระยะเวลานานไม่จัดการขายทอดตลาดให้แล้วเสร็จโดยเร็วหลังที่ยึดอายัดแล้ว ซึ่งส่งผลต่อเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปจัดการภายหลังที่ทำหน้าที่เสี่ยงในการเข้าไปในพื้นที่ที่ตั้งที่ดินนั้น เนื่องจากที่ดินนั้นมีผู้อยู่อาศัยและเป็นผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ จึงยากต่อการขับไล่และขายทอดตลาด และยากต่อการแสดงสิทธิการเป็นเจ้าของโดยผู้มาอาศัยใหม่หากเกิน 10 ปี อาจได้รับสิทธิโดยการครอบครองปรปักษ์ได้...” (การสื่อสารส่วนบุคคล, ผู้อำนวยการส่วนตรวจสอบทรัพย์สินและบังคับโทษปรับ สำนักงาน ป.ป.ส., 12 พฤศจิกายน 2563 : ออนไลน์)

“...กรณีถ้าสิ่งปลูกสร้างเป็นไม้หรือมีสภาพเสื่อมอยู่แล้วราคาจะตกทันทีหากปล่อยไม่มีผู้ดูแล...” (พนักงานกองทุนฯ เจ้าหน้าที่จัดการทรัพย์สิน ป.ป.ส., 20 พฤศจิกายน 2563 : ออนไลน์)

จากบทสัมภาษณ์พบว่า แม้ทรัพย์สินประเภทที่ดินและสิ่งปลูกสร้างปล่อยระยะเวลาไว้นาน มูลค่าของทรัพย์สินเพิ่มขึ้นได้ แต่กลับกันหากปล่อยไว้นานส่งผลต่อการเข้าไปดำเนินการจัดการของเจ้าหน้าที่เนื่องจากทรัพย์สินนั้นไม่ได้รับการดูแลทำให้เสื่อมโทรม และอาจมีบุคคลอื่นหรือผู้ต้องหาที่ได้รับการพ้นโทษแล้วกลับเข้ามาครอบครองที่ดินนั้นอีก จึงยากต่อการดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินของกองทุนฯ ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“...เมื่อลงพื้นที่ที่ดินทรัพย์สินที่จะขายทอดตลาด พบมีคนอยู่อาศัยในที่ดินนั้นทำให้ไม่สามารถดำเนินการทำคำสั่งขายทอดตลาดนั้นได้ ต้องดำเนินการขับไล่ก่อน โดยบางรายไม่ยอมออกจากพื้นที่นั้น...” (พนักงานกองทุนฯ เจ้าหน้าที่จัดการทรัพย์สิน ป.ป.ส., 1 ธันวาคม 2563 : ออนไลน์)

จากบทสัมภาษณ์ พบว่าทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์สินต้องดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินและเก็บรักษาไว้เป็นเงินสดเพื่อนำส่งมอบให้แก่กองทุนฯ แต่เนื่องด้วยไม่สามารถดำเนินการขายทอดตลาดได้และบางรายการไม่มีผู้เข้าร่วมประมูลราคาเนื่องจากเป็นภาระในการขับไล่ของผู้ประมูลได้ ทำให้กองทุนฯ ขาดประโยชน์

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษารับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 พบว่า การรับทรัพย์สินในคดียาเสพติด ตาม พ.ร.บ. มาตรการในการปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2534 นั้น สามารถรับได้ 2 แบบ คือ ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดหรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามมาตรา 30 และทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามมาตรา 27 ทรัพย์สินทั้ง 2 แบบนั้น ในกระบวนการรับทรัพย์สินจะมีลักษณะการจัดการต่างกัน

มาตรา 30 เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนในการจัดการทรัพย์สินเพื่อนำมาเป็นของกลางแล้วให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งรับทรัพย์สินนั้น โดยเป็นการยึดทรัพย์สินในคดีอาญาซึ่งต้องมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและศาลได้ลงโทษในความผิดนั้นจึงรับทรัพย์สินของกลางได้ ส่วนมาตรา 27 เป็นอำนาจของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. เข้าไปจัดการทรัพย์สิน โดยได้รับการส่งมอบจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดแล้วส่งสำนวนให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งรับทรัพย์สินนั้น โดยภาระการพิสูจน์ตกเป็นของจำเลยทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาเกินกว่าฐานะหรือไม่

ทั้งนี้ เมื่อศาลมีคำพิพากษารับทรัพย์สินทั้งมาตรา 30 หรือ มาตรา 27 แห่ง พ.ร.บ. มาตรการฯ แล้วทรัพย์สินนั้นก็ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดต่อไป แต่ปัญหาคือ ทรัพย์สินที่รับนั้นแต่ละประเภทมีการใช้ในการกระทำความผิดในลักษณะใกล้เคียงกัน ซึ่งยากต่อการรับว่าควรรับทรัพย์สินนั้นตามมาตราไหน ก่อให้เกิดปัญหาว่าเจ้าหน้าที่คนใดหรือหน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบนั้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์ และ นิธมน รัตนะรัต (2561 : 63-94) ซึ่งพบว่า ทรัพย์สินดังกล่าวมีความหมายกว้างเกินไป ทำให้ศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่สามารถใช้ดุลพินิจตีความทรัพย์สินชนิดนี้ได้อย่างกว้างขวาง เพื่อทำการรับหรือยึดอายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของจำเลยหรือผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงได้แทบทุกชนิด

ผลการศึกษาวิธีการและปัญหาในการดำเนินการจัดการทรัพย์สินที่รับทรัพย์สินในคดียาเสพติดเพื่อตกเป็นของกองทุนฯ พบว่าอัตราจำนวนการยึดอายัดทรัพย์สินมีมูลค่าที่สูงกว่าอัตราจำนวนทรัพย์สินตกเป็นของกองทุนฯ ทั้งนี้ ได้รวบรวมตามรายงานประจำปีตั้งแต่ปี 2560-2563 โดยจำนวนการยึดอายัดทรัพย์สินมีมูลค่า 3,396.34 ล้านบาท ส่วนจำนวนที่ตกเป็นของกองทุนฯ มีมูลค่า 1,879.23 ล้านบาท คิดเป็น 55.33 % ของจำนวนมูลค่าการยึดอายัดทรัพย์สินตั้งแต่ปี 2560-2563 ทั้งนี้ จึงได้ศึกษาถึงวิธีการดำเนินการและปัญหาการดำเนินการต่อไป

การริบทรัพย์ แบ่งได้ 2 ประเภท คือ 1. การริบทรัพย์ของกลางตามมาตรา 30 เช่น รถยนต์ที่ใช้ในการขนยาเสพติดมีการดัดแปลงสภาพเพื่อการขนย้าย เป็นการริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระบวนการนั้นเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ 2. การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำความผิดตามมาตรา 27 คือ เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้เงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อหรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะเปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้งและไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่นหรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตามซึ่งอำนาจการยึดหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าวเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส.

การบริหารจัดการทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นกระบวนการจัดการทรัพย์สินภายหลังที่ศาลมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยส่งมอบทรัพย์สินจากเก็บรักษาทรัพย์สินให้แก่กองทุนฯ มีพนักงานกองทุนเป็นผู้ดำเนินการจัดการนั้น ซึ่งสามารถแบ่งประเภททรัพย์สินได้เป็น ทรัพย์สินประเภทรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ ทรัพย์สินประเภทเงินสด ทรัพย์สินประเภททองและเครื่องประดับ ทรัพย์สินประเภทบัญชี และทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งกระบวนการจัดการนั้นมีวิธีการและปัญหาแตกต่างกันไป เช่น ทรัพย์สินที่ส่งมอบมานั้นเป็นทรัพย์สินที่ใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบนานย่อมมีการเสื่อมสภาพของทรัพย์สิน ทั้งพื้นที่ในการจัดเก็บรักษามีสภาพที่ไม่เหมาะสมในการเก็บรักษา และเนื่องด้วยทรัพย์สินที่รับมานั้นมีจำนวนที่มากทำให้เจ้าหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินไม่เพียงพอ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาต่อตัวทรัพย์สินโดยตรงที่ทำให้มูลค่าของทรัพย์สินนั้นลดลงได้ ส่งผลต่อการขายทอดตลาดที่ได้มูลค่าการขายน้อยหรือไม่มีผู้เข้าประมูลทรัพย์สินทำให้กองทุนฯ ขาดประโยชน์จากทรัพย์สินที่รับนั้น

สำหรับการเสนอแนวทางแก้ไขในการดำเนินการจัดการทรัพย์สินที่รับตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2534 พบว่า เนื่องด้วยประเภทและจำนวนทรัพย์สินที่รับนั้นมีจำนวนมาก ทั้งการตีความของทรัพย์สินที่สามารถรับได้นั้นตาม มาตรา 27 หรือ มาตรา 30 แห่ง พ.ร.บ. มาตรการฯ มีความหมายอย่างกว้าง ก่อให้เกิดปัญหาในการจัดการทรัพย์สินเพื่อตกเป็นของกองทุนฯ ดังนั้น เพื่อเป็นประโยชน์แก่การดำเนินงาน ควรมีการแก้ไขกฎหมายโดยระบุทรัพย์สินที่สามารถรับได้หากทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นโดยตรง เพื่อจะช่วยเรื่องระยะเวลาในการตรวจสอบให้ลดลง และควรสร้างองค์ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ในสำนักงานให้เหมาะสมแก่งาน ทั้งการจัดอบรมทางวิชาการ การสนับสนุนเครื่องมือในการทำงาน และการสร้างเทคโนโลยีเข้ามาควบคุมการทำงานนั้น เพื่อป้องกันการย้ายบุคลากรและจำนวนทรัพย์สินที่มากนั้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย

1. ควรมีการแก้ไขกฎหมายในเรื่อง "ทรัพย์สิน" ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 27 ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และ มาตรา 30 บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะเครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (ของกลาง) ซึ่งทั้งสองมาตรานี้เป็นทรัพย์สินที่ริบให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเช่นเดียวกัน จึงควรรวมทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และทรัพย์สินของกลาง ให้อยู่ในประเภทเดียวกันเพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการทรัพย์สินและลดขั้นตอนการทำงาน

2. ควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้สามารถริบทรัพย์สินทั้งปวงที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แม้ทรัพย์สินนั้นจะติดภาระจำนอง หรือมีมูลหนี้สูง เนื่องด้วยเป็นการตัดวงจรทางอ้อมไม่ให้เป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดไปกระทำความผิดนั้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. หน่วยงานควรต้องเพิ่มงบประมาณและสิ่งของเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานและสะดวกต่อการเดินทาง เนื่องจากภารกิจมีความเสี่ยงอันตราย โดยยึดหลักการทำงานเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว ถูกต้อง และโปร่งใส

2. ควรจัดอบรมเสริมสร้างระบบการจัดการทรัพย์สินของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแก่เจ้าหน้าที่จัดการทรัพย์สินให้เกิดองค์ความรู้การริบทรัพย์สินจนทำทรัพย์สินตกกองทุน ทั้งในส่วนสำนักงานส่วนกลางและสำนักงานส่วนภูมิภาค เนื่องจากเจ้าหน้าที่นั้นมีการเปลี่ยนแปลงงานอยู่เสมอทั้งไม่มีการส่งต่องานที่เป็นระบบขาดการต่อเนื่องของงาน ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ที่รับช่วงต่อขาดองค์ความรู้ในการทำงานที่เพียงพอจึงควรจัดอบรมสร้างระบบอย่างสม่ำเสมอ

3. พัฒนาระบบเทคโนโลยี เนื่องด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินมีขั้นตอนและรายละเอียดวิธีปฏิบัติค่อนข้างมากและมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องแต่ละขั้นตอนจำนวนมากการปฏิบัติจึงอาจก่อให้เกิดการผิดพลาดได้ จำเป็นต้องใช้ระบบเทคโนโลยีขึ้นมาช่วย คือการพัฒนาแบบข้อมูลตรวจสอบทรัพย์สิน (ASS) กำกับติดตามตรวจสอบการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพการติดตามทรัพย์สินดีขึ้น ทราบถึงตำแหน่งที่ตั้งทรัพย์สินนั้น รวมถึงชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ริบด้วย เนื่องด้วยก่อนหน้านี้ต้องของข้อมูลจากหน่วยงานอื่นถึงทราบข้อมูลนั้น ทั้งนี้เพื่อลดความเสี่ยงในการดำเนินงาน ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ทันทั่วทั้งที่

เอกสารอ้างอิง

- ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์ และ นิธมน รัตนะรัต. (2561). การริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดกับความ
เป็นธรรม. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*. 26 (1), 63-94.
- สำนักงาน ป.ป.ส. (2563). รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2562. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2561.
แหล่งที่มา; <https://www.oncb.go.th/Pages/main.aspx>
- Windle, J. (2015). Drugs and drug policy in Thailand. *Online*. Brookings: Washington DC.
Retrieved August, 20 2021. from <https://www.brookings.edu/wpcontent/uploads/2016/07/windlethailand-final.pdf>